

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v objavo: 1. pr. (Julija 1-20) poleg valnega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Posvetite jo prevozniku, da se vam ne utavi list.

REPUBLIKANSKI POLITIČARJI OČUTILJO UDARCE SVOJE ZAVOŽENE TAKTIKE.

Republikanski političarji v državi New York že občutijo, da jih tepe njih zavožena taktika, kajti naknadne volitve v poslaniških okrajih za državno legislaturo na izpraznjena mesta izključenih socialističnih poslancev se vrše dne šestnajstega septembra.

Izključitev socialističnih poslancev je celo med ne-socialističnimi volilci povzročila tak vihar in nezadovoljnost, da demokratični in republikanski političarji sodijo, da bodo skoraj zanesljivo zopet izvoljeni socialisti. Za demokrate je igrača, če bodo izvoljeni zopet socialisti, kajti manjšina so in lahko pravijo, da jih kot manjšina prav nič ne briga, kdo sedi kot poslanec v državni zbornici. Za republikance, ki so vzporedili gonjo proti socialističnim poslancem je seveda stvar drugačna. Če bodo izvoljeni socialisti, so republikanci popolnoma v kaši. Glasovati jim je težko, da ostanejo v zbornici, če pa ne, čejo, da socialisti obdrže svoje sedeže kot poslanci, se pa mora vsa komedija še enkrat ponoviti, ki je volilce silno razkačila. Nekateri republikanci zdaj privatno priznajo, da bi se ne smelo nikdar zahtevati izključitev socialističnih poslancev.

Voditelji republikancev zdaj prihajajo do spoznanja, naj podvzemijo kakeršno akcijo, vedno bo koristila guvernerju Smithu za ponovno izvolitev. Boje se pa tudi, da njihova akcija povzroči politično smrt sodnika Nathan Millerja, ki je njihov governerski kandidat, kajti politična karijera Sweeta, predsednika poslaniške zbornice je uničena, ki si je najbolj trudil, da se izključijo socialistični poslanci. Sweet je mislil, da postane governerski kandidat, ali vsa znamenja govore, da leže k večnemu počitku na politično pokopališče in ne vstane več od politične smrti.

Prihodnje tedne bodo voditelji republikanske stranke obdržavali več konferenc in tudi podali razne izjave. Mogoče se dogodi, da se prijavi tudi Sweet kot poslaniški kandidat, da dokaže, da se ne boji poraza na volišču, čeprav je že pred več meseci izjavil, da se ne bo poganjal za poslaniški mandat, ker je takrat sanjal, da postane governerski kandidat. Naj izrečejo voditelji republikancev kar hočejo, tega ne morejo utajiti, da jih je strah pred naknadnimi volitvami dne 16. septembra.

V demokratičnih krogih je položaj malo boljši. Voditelji bodo najbrž izrekli, da so proti vsaki nadaljni izključitvi poslancev iz legislaturne zbornice, da tako ope-rejo sebe, ker so tudi pomagali izključiti socialistične poslance. Kljub temu pa bodo morali odgovarjati na razna vprašanja kot na pr. zakaj so se podali pred republikanci. Oni upajo, da bo izvoljen guverner Smith zopet guvernerjem, če se jim posreči omamiti volilce z izjavo, da so proti izključitvi poslancev iz legislaturne zbornice.

Tak je položaj v starih političnih strankah in voditelji obeh strank — demokratične in republikanske v tej državi — kaj se zgodi dne drugega novembra, na dan glavne volilne bitke. Včasih so že mesec pred glavno volilno bitko imeli polna usta, kdo bo zmagal. Delale so se visoke stave za denar, letos je pa le ugibanje in pravega vrvenja v glavnih stanih starih političnih strank ni opaziti, kot je bilo druga leta.

Z izključitvijo socialističnih poslancev iz legislaturne zbornice sta si obe stari stranki skuhali slabo kašo. In zdaj ko je treba jesti to kašo, prihajajo voditelji obeh starih strank do prepričanja, da so bili zelo slabi kuharji. Tako zdaj občutijo sami udarce, ki so jih prizadeli svojim političnim nasprotnikom, s katerimi so mislili, da jih pobijejo. Njih politični nasprotniki vstajajo krepkeji in črviceji po teh udarcih in ta resnica navdaja profesijonalne političarje obeh strank s strahom.

Šilo za ognjilo. — Kapitan J. F. Purdy od "Rešilne armade" je mislil, da ne spada v njegovo delo reševanje duš, čeprav pripada k armadi pevcev "aleluje", in je pričel agitirati v La Grandu, Ore., proti delavskemu dnevniku "Union Record", ki izhaja v Seattlu. Na njegovo agitacijo so delavci odgovorili na ta način, da so krepko tlačili žepe, kadar so okoli njih beračili za "Rešilno armado". Njegovi predstojniki v Seattlu so kmalu opazili, da ne prihajajo več tako obilni darovi, pa so poizvedovali, kaj

se je zgodilo, kajti bogatini kaj neradi prispevajo za nasičenje lačnih, za prenočevanje takih, ki nimajo strehe, in oblačenje nagih. Vodstvo je izvedelo o kapitanovi agitaciji in ga je takoj odpoklicalo, kajti spoznalo je, da se dohodki kmalu popolnoma posuše, če kapitan ostane na svojem mestu in nadaljuje s svojo protidelavsko agitacijo. Tako je delavstvo vrnilo kapitanu, kar mu je šlo.

Listi v Sloveniji, poslaniški

Čikaška "Daily News" je 17. avgusta prinesla sledeče poročilo:

"Kapitan Branko Lazarevič, prvi generalni konzul Jugoslavije, je danes dospel v naše mesto. Z njim je prišla njegova soproga Radmila, znamenita zdravnica v Beogradu. John R. Palandee, tureški lokalnega jugoslovanskega lista, je sprejel konzula na kolodvoru. Lazarevič je bil prej tajnik jugoslovanskega poslaništva v Washingtonu.

"Naša vlada in naše ljudstvo je zelo zaposleno s rekonstrukcijo fizičnega stanja naše države." je dejal konzul Lazarevič v intervjuju s časnikarskimi reporterji. "Jugoslavija bo imela konstitucionalno-reprezentativno vlado kakor Velika Britanija. Srbski kralj bo imel približno enak status kakor angleški kralj. — Svoboda in enakost sta temeljni kamen vlade v Jugoslaviji. Svoboda govora, tiska, zborovanja, organizacije in vere je najpomembnejša vsakomur, kristjanom in mohamedancem. Z našimi sosedi Češkoslovaki in Poljaki bomo živeli v prijateljstvu, harmoniji in kooperaciji. Radikalizem z gospodarskega stališča je v Jugoslaviji nemogoč, kajti takorekoč sleherni državljani posedujejo svojo hišo in svoje polje. V naši državi ni velikega revnega niti velikih finančnih skupin."

DOPISI.

Pismo iz stare domovine.

Slovenija. — ... Tukaj pri nas je sedaj bolj po navadi, vročino imamo zelo hudo, da še vedno ne take. A še bolj kot prirodna, je politična soproga, ki ne žge samo, ampak smrdi do neba. Rečem samo to, ko bi bilo v Jugoslaviji gospodarstvo tako, kakršno bi moralo biti, bi imeli že davno normalne razmere, a pod sedanjim režimom pa ne samo, da gre gospodarstvo rakovo pot, ampak se pripravljajo še novi zapletljajji, ki bodo dalekosežnega pomena in bojim se, da bodo nastale še zelo resne razmere pri nas.

Naša sedanja vlada ne spada na ministrske stole, temveč v temno ječo in hraniti bi bilo treba te aleparje vsaki dan s 25 batinami, toliko časa, da bi videli, kako se vodili zaslepljeno ljudstvo. Klekalo gospodarstvo zopet igra glavno vlogo v državi in duhoven je železniški minister. Iz tega si lahko vsakdo napravi sam sodbo, če kranjski duhoven pride na stopnjo, kakršno ima sedaj, da ne more biti nikakoli stvar v redu, ker bi ti ljudje priprosto ljudstvo najraje popolnoma zasužnjili, da bi potem še lažje paševali nad ubogo paro.

Tudi socialistična stranka pri nas ni taka in ne vodi svojega programa tako, kot bi ga morala. Mesto slovesnega in vsrčnega delovanja se razcepljuje v dve stranki, socialistično in komunistično; torej iz ene slabe stvari nastane dve, in vsaka bres posebnega pomena. Ako bi ostala enotna, bi igrala še precejšnjo vlogo, tako je pa le v posmeh drugim strankam.

Da pride do oboroženega konflikta med Jugoslavijo in Italijo, je skoro gotova stvar in če pride do tega, so Avstrijci nam takoj za krivito. In potem?

Tukaj se čuti le kapitalizem, berači naj pa krepajo. Navedem naj samo eno primerko: Verjeto je, da tukaj po gotovih predpisi zelo prepovedano in sicer — za reveže. Bogataši pa imajo, če je tudi minister, sme celo vagoni ali celo vlake raznega blaga izhotapljati v druge kraje brez kazni. Nasprotno pa, če kak ubog invalid brez rokavali noge hoče odnesti 20 zavirkov tobaka, mu vse zaplenijo in če ima kak denar, je kaznovan z visoko denarni globo in vrhu tega je še kaznovan z naporom, dočim se kapitalistu ne pripeti nič zalega, pa če tudi, kot sem že omenil, celo vlake različnih prepovedanih reš izhotaplja. Iz tega lahko vsa-

kdo že kolikor toliko pozna naše politične razmere iz časnikov, iz katerih se lahko prepiča o naši "zlati svobodi."

Letina kaše srednje dobro in če ne bo v kratkem dežja, zna postati posebno slaba. Vendar se dobi sedaj kg bele moke za deset kron, dočim je bila prej po 16-17 kron. Tudi raznim drugim stvarjem so se cene znatno znižale. Le obleki in obutvi še vedno gre cena kvišku.

Ljudje so se pričeli zopet zelo izseljevati v Ameriko in še več bi jih se izselilo, če bi imeli sredstva. — **Dopisnik.**

SODNIK FISCHER O RUSIJI.

New York, N. Y. — Te dni je dospel v New York občinski sodnik Harry M. Fischer iz Chicaga, ki se je mudil tri mesece v sovjetski Rusiji. Spremljal ga je socialist Max Pine iz New Yorka. Fischer je obiskal Rusijo v svrhu pomožne akcije za žide v onih krajih, kjer so se vršili pogromi za časa Denikinove okupacije. Dosegel je, da je sovjetska vlada dovolila razdelitev živil in drugih potrebščin, ki so jih poslale židovske organizacije iz Amerike.

Fischer je dejal o svojih vtisih iz Rusije sledeče: "Ako bi sovjetska republika danes padla, bi ne sledilo nič drugega kot kaos. V Rusiji ni razum boljševikov nobene organizirane stranke ali sistema, ki bi bil sposoben za opravljanje vladnih funkcij. Celotno menjševski in socialistični revolucionarji priznavajo to in valedtega iščejo kompromis z boljševiki."

V Rusiji danes vlada komunistična stranka, ki ima nekaj čez 700.000 članov. Stranka funkcionira potom izvrševalnega odbora, ki izvaja svoje navedbe z železno disciplino. Toda kmetje, ki tvorijo 85 odstotkov vsega prebivalstva, imajo velik vpliv na vlado v Moskvi in pridobili so si koneksije, ki se ne vjemajo s teorijami komunistov. Kmetje niso komunisti, vsaj v večini ne, toda radi imajo boljševike, ker so jim dali zemljo.

Ruske žene so popolnoma emancipirane. Sovjetski zakoni dovoljujejo poroke v cerkvah, toda prej se mora izvršiti civilno. Razporka je zelo lahka. Ako mož ali žena ni zadovoljna z zakonom, gre v urad za razpore in naredi prošnjo za ločitev. Nato imata zakonska dva tedna časa, da se pobotata, ako hočeta; če se ne poravnata, sta po preteku dveh tednov ločena.

Poljska ofenziva je združila vse stranke v Rusiji s takim uspehom, da se boljševiki boje, da se zopet vgnezdijo duh nacionalizma med ljudstvom. Ko je v maju general Brusilov, ki je dodeljen revolucionarnemu generalnemu štabu, izdal apel na ljudstvo, da naj brani "mater Rusijo" pred Poljaki, so mnogi krajevni sovjeti protestirali proti apelu, češ da je preveč patrijotičen.

Ko so vprašali sodnika Fischera, da li se je obnesel sovjetski sistem, je odgovoril:

"Rusija je v vojnem stanju od prvega dneva revolucije in ves ta čas ni imela ne enega dneva počitka. Vlada je morala poleg notranjih nemirov mobilizirati celotne moči proti Kolčaku, Denikinu, Jadenišu, proti zavezniški ekspediciji v Arhangelsku, proti Japoncem v Sibiriji in zdaj proti Poljakom. Valedtega lahko razumem, da je bilo zelo malo časa za izvajanje industrijalnega in gospodarskega programa. Dokler ne dobi Rusija priložnosti za notranjo konstruktivno delo, da pokaže, kaj more storiti, bi bilo krivično obsojati njen novi sistem."

Bagdadska železnica v nevarnosti.

London, 19. avg. — Reuter javlja iz Pariza, da je položaj v Mezopotamiji vedno bolj nevaren. Rebelni domačini so zasedli več delov bagdadske železnice.

Dr. Beneš v Beogradu.

Beograd, 15. avg. — (Po inform. biroju SHS v Washingtonu.) — Dr. Edward Beneš, zunanji ministar čehoslovanske republike, je danes posetil Beograd, kjer se bo mudil na važnih posvetovanjih.

Inozemstvo.

Tročij o položaju v Rusiji.

Moskva, 18. avg. — Leon Tročij, sovjetski vojni komisar, je danes v svojem govoru v tukajšnjem opernem gledališču, v katerem je bil prireditelj častni sprejem Bele Kuna, bivšega sovjetskega predsednika na Ogrskem, ki je dospel v Moskvo, na kratko orisal splošni položaj v Rusiji. Dejal je, da je položaj v splošnem zadovoljiv.

Rdeča armada na Poljskem — je rekel Tročij — je dovršila svojo nalogo. Čeprav se armada umakne izpred Varšave, ne bo to spremenilo položaja napram beli Poljaki. Konferenca v Minsku je velike važnosti, ker bo utrdila stabilne mednarodne delavstvo.

Anglija pravkar prehaja v veliko krizo radi pogumnega nastopa angleškega delavstva.

Tročij je nato slikal intrige na Krimu. "Na Vranglovi fronti — je dejal govornik — smo odprli na široko vrata sovražniku in kadar pride pravi čas, ga napademo v bokih. Valedtega nimamo še dosti čet v južni Rusiji."

Tročij je apeliral za prostovoljce, ki se naj pripravijo za boj na Vranglovi fronti, na kateri se bo v resnici vršila vojna s Francijo.

Armenija je dovolila prevoz sovjetskih čet v Anadolijo.

Carigrad, 19. avg. — Iz Batuma je prišla vest, da je Armenija podpisala pogodbo s sovjetsko vlado v Azerbadžanu, po kateri je odstopila kraje Karabakh, Nakičevan in Zanagzur. Ti kraji tvorijo zvezo Azerbadžana z Anadolijo, kjer gospodari Kemal paša, vodja turških nacionalistov. Iz tega se sklepa, da bodo zdaj imeli kavkaski sovjeti odprto pot v Malo Azijo.

Lloyd George je ignoriral Pariz.

Pariz, 19. avg. — Angleški ministriški predsednik Lloyd George je sinoči dospel v Pariz na svojem potu v Lucerne, Švica, kjer prebije nekaj dni na počitnicah. George je še skozi Pariz, ne da bi sprejel kateregakoli oficijelnega zastopnika francoske vlade.

NA KONFERENCI V MINSKU NI TAJNE DIPLOMACIJE.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tem so pa večerj poročali iz Moskve, da so bili poljski protinapadi odbiti.

Manever, ki se vrši pred Varšavo, je še nerazumljiv. Mogoče je ruska armada dobila povelje iz Moskve, da naj preneha s prodiranjem, ker se bliža premirje.

Brzjavka iz Poznania se glasi da je notranji spor še bolj komplikiral situacijo na Poljskem, ki je itak dovolj slaba. Medtem ko se priklanjajo, da bo premirje med Rusijo in Poljako podpisano v tleh ali štirih dneh, se je pojavilo med Poljaki gibanje za "boj do zadnje kaplje krvi", medtem ko druge stranke zahtevajo "mir za vsako ceno". To kaže, da so Poljaki razdeljeni v dva taborja. Zd se, da francoski generali stoje za gibanjem "boja do zadnje kaplje krvi".

Pariz, 19. avg. — Francoska vlada namerava energično protestirati proti odloku komisarja Reginalda v Gdanskem, ki je ustavljal vojnega materiala skozi omenjeno baltičsko pristanišče. Več francoskih parnikov stoji zunaj luke in parniki so natlačeni z municijo in topovi za Poljake.

Reginald je izjavil, da nima dovolj vojaštva za izkladanje materiala in vzdrževanje miru, kajti pristanišče "delavci v Gdanskem so še vedno v stavki. Komisar čaka na nova navodila poslaniškega sveta v Parizu, toda svet ne bo zboroval do septembra.

Ampak to še ni samo ena nesreča, ki je zadela francoske militariste, kateri bi radi poplavi Poljsko z municijo in orožjem.

"Odbor akcije" v Londonu je poslal brzjavko vsem mednarodnim strokovnim unijam v ententnih in centralnih državah, ki se glasi: "Ne pustite niti enega strelnega naboja na Poljsko!"

Odgovor je bil, da se je v momentu pojavila efektivna blokada proti francoskemu vojnemu materialu, ki zdaj počiva v železniških vagonih daleč vstran od poljske fronte.

METEORITI.

Zadeto v črni!

Ako se kdaj zgodi čudež, da duhovniki organizirajo v uniji in zastrajkajo, tedaj bo Kazimir prvi, ki pojde skrbat.

Status katoliškega lista.

Kadar Kazimir, katoliški lastnik in katoliški urednik edinih dveh katoliških listov, vzame škarje in izstriže izpodrečano formulo za svobodno ljubezen, jo predloži cenzorju Kazimirju, ki ga je imenoval škof Kazimir, in ko cenzor Kazimir naredi O. K., vzame urednik Kazimir stvar na znanje in jo servira lahkim dušam, ki trdno verjamejo, da je vse tako in nič drugače kot rečejo škof Kazimir, urednik Kazimir in cenzor Kazimir.

Vi vsi drugi pa, ki mislite, da imajo tudi katoliški listi svobodno tiska, ste izvršili osmi naglavni greh, ker niste že davno izročili vseh vaših listov Kazimirju, tako da bo en Bog in eden gospodar in ena sama Kazimirjeva diktatura. Prav vam je!

Število roparjev v Združenih državah, ki ropajo pri belem dnevu, tako da jih ves svet vidi in ki imajo popolno svobodo ropanja, se je pomnožilo od leta 1917 na dvajset tisoč.

Peter (prvi voznik): Ali se ti Pavel nič ne zaniমা za delavsko politiko, ki gre za tem, da se delavstvo potegne iz blata, v katerem se danes nahaja?

Pavel (drugi voznik): Prav nič. Jaz nisem v blatu. Z vsem sem zadovoljen kakor je. Kdor je v blatu, naj se sam vleče iz njega. Tako je. Hi!

Čez nekaj dni so se splašili konji in vrgli Pavla v graben blata.

Peter (pride z vozom mimo): Kaj pa delaš v grabnu, Pavel?

Pavel: Ah, voz se je prevrnil in običal sem v blatu. Daj, daj pomagaj mi iz grabna!

Peter: Ali nisi rekel pred kratkim, da kdor je v blatu, naj se sam izvleče!

Pavel: Ah, to je druga reč. Takrat sem bil na vozu. Daj, pomagaj mi! Saj veš, da je človek neumen, dokler se ne spametuje. Pomagaj mi hitro, brate!

Državni tajnik Colby je odobril noto, katero je Lojze Pire poslal preko Italije na naslov ruskega ljudstva. Ruski muški (katere je car — Bog mu daj mir in pokoj — naučil čitati) jo že čitajo.

"The New York Evening Post", lastnina Morganove korporacije, agitira za ligo narodov in Coxa, to je pravilno. Zadnja vojna je Morganu prinesla kup novih milijonov, zato je logično, če se Morgan navdušuje za ligo narodov in novo vojno.

Vest iz Joliet: Brigada Kazimir je naskočila konvenciji. Prvi napad je bil odbit.

Pilsudski je sklenil počakati protiofenzivo toliko časa, da pride bankir Smulski iz Chicaga na pomoč.

Ko se je romantični Villa umaknil s pozorišča, je stopil na njegovo mesto Vranjel, ki bo igral vlogo mednarodnega dvornega nora.

Kakor ne more biti pratika brez Pusta tako so ameriški Slovenci obsojeni, da imajo Kazimirja in Pirea, Pirea in Kazimirja. Bog nam je priča, da mi nismo krivi, da ju imamo!

Kdor ljubi vojno in bi rad plačal sto dolarjev za bond, ki potem pade na 80 dolarjev, naj se navdušuje za ligo narodov in voli Coxa ali Hardinga.

Well — najprvo me boš zaprl in izstradal na smrt, potem mi boš pa zagodel pesem ljubezni in jaz ti bom verjel, kajpada!

Ko so Poljaki bežali izpred Varšave, so gredoč ujeli štiri ruske divizije. (To je ravno tako kakor takrat, ko je Lenin bežal iz Moskve in gredoč je dal zapreti Tročkija v ječo.)

Vest iz stare domovine: Male verižnike zapirajo, velike pa pošiljajo kot ministre v Beograd. Drugo je po navadi.

K. T. B.

